

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У даній статті досліджено систему управління інноваційної діяльності на промислових підприємствах. Розглянуто основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств за 2017–2019 роки. Виявлено основні проблеми розвитку інновацій на підприємствах через недостатнє фінансування, невисоку зацікавленість управлінського персоналу підприємств у розвитку виробництва та підвищенні його конкурентоспроможності. В статті представлений загальний алгоритм управління інноваційним потенціалом промислового підприємства для забезпечення інноваційного розвитку.

Ключові слова: інновація, управління, інноваційна діяльність, промислове підприємство, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток.

HEIDAROVA O., MALA O.

Khmelnitskyi National University

MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

Today, a large number of Ukrainian industrial enterprises face the problem of innovative development. Innovative activity is the basis for the continued existence and development of industrial enterprises, as well as provides an opportunity to increase competitive advantage. Significant lack of investment resources, lack of experience in managing innovation potential has led to the fact that enterprises' innovation processes are periodic and unproductive. At present, in Ukraine most companies do not pay enough attention to the development of innovation. With a small amount of innovative development, industrial enterprises implement mainly short-term innovation goals, which are associated only with a partial improvement in production.

The main stage of ensuring the development of innovative potential of enterprises is the interest of the company's management in innovations. This article examines the management system of innovation in industrial enterprises. The main indicators of innovation activity of industrial enterprises for 2017-2019 are considered. The main problems of innovation development at enterprises due to insufficient funding, low interest of management staff of enterprises in the development of production and increasing its competitiveness. The article presents a general algorithm for managing the innovation potential of an industrial enterprise to ensure innovative development.

Keywords: innovation, management, innovative activity, industrial enterprise, innovative potential, innovative development.

Вступ. На сьогодні велика кількість українських промислових підприємств постають перед проблемою інноваційного розвитку. Інноваційна діяльність виступає основою подальшого існування і розвитку промислових підприємств, а також дає можливість для підвищення конкурентних переваг.

Значний брак інвестиційних ресурсів, відсутність досвіду управління інноваційним потенціалом призвело до того, що на підприємствах інноваційні процеси мають періодичний і непродуктивний характер. Нині в Україні на більшості підприємств питанням розвитку інноваційної діяльності приділяється недостатньо уваги. При незначних обсягах інноваційних розробок промислові підприємства реалізують переважно короткострокові інноваційні цілі, які пов'язані лише з частковим покращенням виробництва. Головним етапом забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємств є зацікавленість керівництва компанії у інноваційній діяльності, готовність до випуску високотехнологічного інноваційного продукту.

Метою статті є визначення та аналіз основних чинників, що впливають на інноваційний розвиток промислового підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення управління інноваційним потенціалом промислових підприємств.

Об'єктом наукового дослідження є процес управління інноваційною діяльністю промислового підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств присвячена значна кількість праць зарубіжних та вітчизняних вчених, а зокрема: Й. Шумпетера Й. [8], Кавтиш О.П та Круш Н.П. [5], Л.В. Струніна та В.В. Струнін [6], Вівчар О.Й. та Паранька Н.М. [3], Гринько Т.В. та Єрмакова Г.В [4] та ін. Разом з тим питання наукового обґрунтування ефективної інноваційної діяльності підприємства й досі залишається невирішеним.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних чинників розвитку соціальної та виробничої інфраструктури в довгостроковому періоді є інноваційна діяльність. Поняття «інновація» походить від англійського слова «innovation», що в перекладі означає «введення новації». Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) та (або) удосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1]. Інноваційна діяльність у промисловості на сучасному етапі стає усе більш важливою у зв'язку зі стрімкою глобалізацією світового господарства й інтеграцією України в систему міжнародного поділу праці. Розвиток міжнародних зв'язків вимагає підвищення конкурентоздатності української продукції, як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках.

Підприємство для забезпечення конкурентоспроможності повинно бути готовим до освоєння нових технологій, що дозволяють виготовляти більш якісну нову продукцію з найменшими витратами, систематичного впровадження нововведень. Пріоритетними завданнями підприємств стають забезпечення стійкого економічного зростання на основі збільшення обсягу інвестицій, створення ефективної інфраструктури, збільшення інноваційного потенціалу та підвищення ефективності управління. Значна частина українських промислових підприємств виробляють високоякісну конкурентоспроможну продукцію, але через незначне фінансування у сфері інноваційної діяльності не мають можливості конкурувати на міжнародних ринках.

Розглянемо таблицю 1, де вказані основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств за 2017–2019 рр.

Кількість промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю у 2018 та 2019 рр. значно зменшилася в порівнянні з 2017 р. і становить 777 (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств за 2017–2019 рр. [2]

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Кількість інноваційно-активних промислових підприємств			
– усього, од.	834	759	777
– % до загальної кількості промислових підприємств	18,9	16,2	16,4
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси)			
– усього, од.	735	672	739
– % до загальної кількості промислових підприємств	16,6	14,3	15,6
Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів			
– усього, од.	3489	1831	2006
– з них нових або суттєво поліпшених маловідходних, ресурсозберігаючих	748	611	926
Кількість упроваджених видів інноваційної продукції (товарів, послуг)			
– усього, од.	4139	2387	3843
– з них нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів	1305	751	920

Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації у 2019 році збільшилась в порівнянні з попередніми роками. Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів впродовж 2017–2019 роки є нестабільною, адже у 2018 році становила 3489 од., у 2018 році зменшилась до 1831 од., та у 2019 році збільшилась до 2006 од. Щодо кількості упроваджених видів інноваційної продукції (товарів, послуг), то динаміка показників повторюється як і в попереднього показника.

З таблиці 1, можна спостерігати, що найгірші показники впродовж 2017–2019 рр. були у 2018 році, а найкращі у 2017 році. Це пояснюється тим, що у 2018 році промислові підприємства, які займалися інноваційною діяльністю значно скоротили обсяг витрат на НДР та залучення зовнішніх знань, що значно скорочує обсяги виробництва інноваційної продукції та рівень конкурентоспроможності українських промислових підприємств.

Враховуючи те, що управління інноваційної діяльності здійснюється завдяки його фінансуванню, розглянемо витрати, що виділяють на інновації за джерелами фінансування впродовж 2017–2019 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Витрати на інновації за джерелами фінансування впродовж 2017–2019 рр. [2]

Показник	2017 рік		2018 рік		2019 рік	
	млн грн	у % до загального обсягу	млн грн	у % до загального обсягу	млн грн	у % до загального обсягу
Усього	13813,7	100,0	9117,5	100,0	12180,1	100,0
– за рахунок коштів власних	13427,0	97,2	7704,1	84,5	10742,0	88,2
– державного бюджету	55,1	0,4	227,3	2,5	639,1	5,2
– місцевих бюджетів	38,4	0,3	95,6	1,0	13,4	0,1
– інвесторів-резидентів	74,3	0,5	273,1	3,0	109,7	0,9
– інвесторів-нерезидентів	58,6	0,4	107,8	1,2	107,0	0,9
– кредитів	113,7	0,8	594,4	6,5	473,9	3,9
– інших джерел	46,6	0,4	115,2	1,3	95,0	0,8

Розглянувши таблицю 2, ми бачимо, що у 2017 році було витрачено 13813,7 млн грн на інновації, у 2018 році 9117,5 млн грн, а у 2019 році 12180,1 млн грн.

Аналізуючи джерела фінансування можна стверджувати, що основну суму коштів, витрачених на інноваційну діяльність підприємств було залучено з власних доходів підприємства. З державного бюджету підприємства отримують дуже малі кошти.

Інноваційна політика держави немає чіткого обґрунтування та механізму реалізації на регіональному рівні. Відсутня ефективна взаємодія підприємств та регіональних органів управління щодо освоєння інноваційних програм та проектів. Існуюча система управління інноваціями не забезпечує ефективної роботи і чіткої взаємодії державних, регіональних органів та промислових підприємств щодо освоєння нових проектів.

Недоліки в управлінні інноваціями на підприємствах призводять до погіршення стану обладнання, використанню старих технологій та випуску неконкурентоспроможної продукції.

Серед причин неефективного управління інноваціями потрібно виділити невисоку зацікавленість управлінського персоналу підприємств у розвитку виробництва та підвищенні його конкурентоспроможності. Для більш ефективного здійснення інноваційної діяльності промисловим підприємствам варто залучати іноземні інвестиції, які дадуть значний поштовх у розвиток промисловості і економіки країни в цілому, а це можливе лише за підтримки держави.

Українські промислові підприємства мають великий потенціал для розвитку, але через брак коштів і дуже сувору державну політику промислові підприємства здійснюють інноваційну діяльність дуже повільно і у незначних масштабах.

Для забезпечення прискореного розвитку інноваційного потенціалу підприємства необхідний ефективний алгоритм управління, що забезпечує формування та реалізацію такого варіанту розвитку, який забезпечить найкращі кінцеві результати. Даний алгоритм запропонований на рисунку 1.

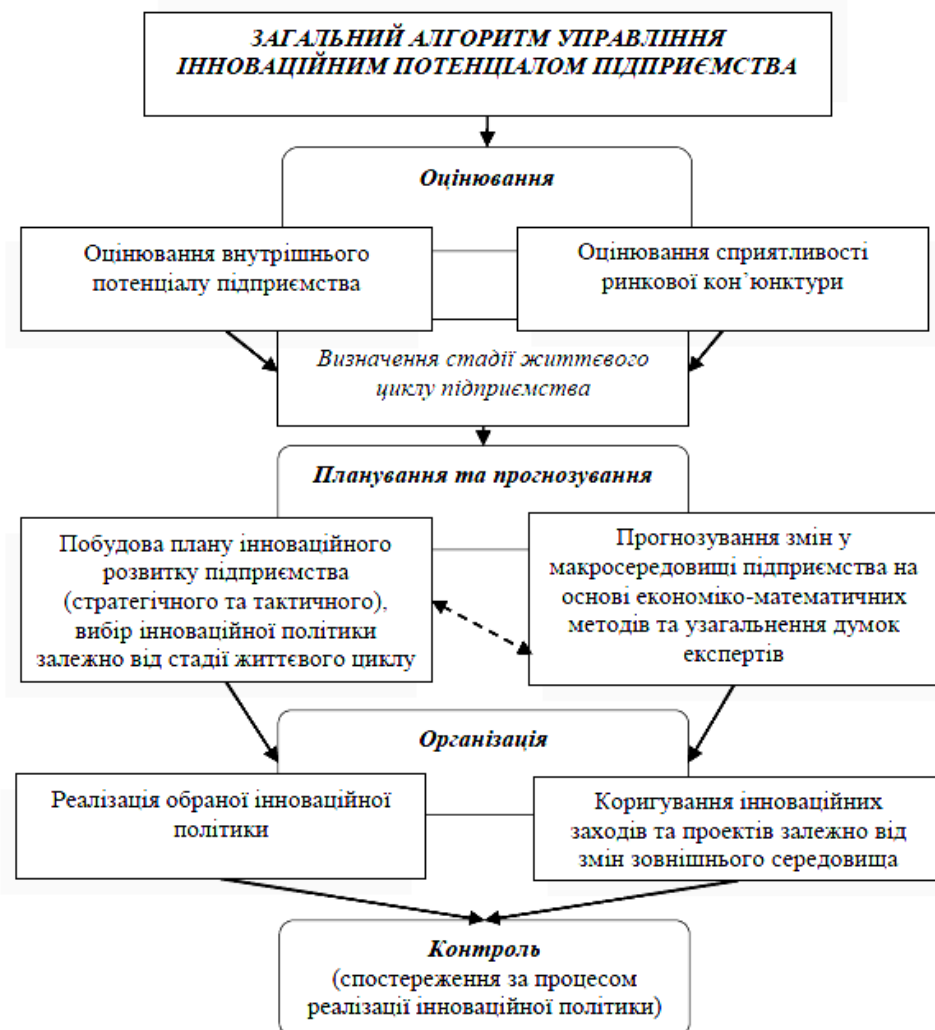

Рис. 1. Загальний алгоритм управління інноваційним потенціалом промислового підприємства

Першим етапом управління є оцінювання внутрішнього потенціалу підприємства, тобто визначення рівня інноваційних ресурсів та можливостей, аналіз здібностей їх швидко та доцільно реалізувати.

На основі отриманих результатів оцінки визначається стадія життєвого циклу господарюючого суб'єкта, що є важливим проміжним етапом управління, адже дає змогу обирати вектор подальшого інноваційного розвитку на основі генерування впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Другий етап – планування та прогнозування, передбачає визначення довго- та короткострокових цілей інноваційного розвитку, формування інноваційної політики з врахуванням стадії життєвого циклу підприємства. Етап організації управління передбачає реалізацію заходів по досягненню цілей обраної інноваційної політики. При цьому необхідним є постійне коректування інноваційних процесів залежно від змін зовнішнього середовища, що потребує здійснення перманентного моніторингу ринкової кон'юнктури.

Останнім етапом управління інноваційним потенціалом підприємства є постійний контроль за тим, як реалізується інноваційна політика та здійснюються заходи по досягненню поставлених довго- та короткострокових цілей.

Висновки та пропозиції. На основі проведених статистичних досліджень можна стверджувати, що інноваційний розвиток українських підприємств залишається на низькому рівні порівнянні з вимогами глобальних тенденцій. Така ситуація спричинена не зацікавленістю розвитку інноваційної діяльності та незначним фінансуванням у сфері інноваційної діяльності з боку держави. Також ця ситуація ставить питання про необхідність активізації потенціалу всіх інноваційних елементів галузі для вирішення завдань щодо поліпшення фінансово-економічних показників їх діяльності.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що формування та реалізація інноваційного потенціалу є необхідною передумовою підвищення конкурентоспроможності підприємства, зростання прибутковості та ефективності його діяльності.

Отже, у процесі управління інноваційним потенціалом необхідно враховувати зміни у зовнішньому середовищі, що дасть змогу нівелювати вплив ризиків та максимально ефективно використовувати його можливості.

Література

1. Про інноваційну діяльність : закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Наукова та інноваційна діяльність України у 2019 році : стат. зб. [Електронний ресурс]. – К. : Державна служба статистики України, 2019. – С. 108. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_nauka_2018.pdf
3. Вівчар О.Й. Інноваційна діяльність в Україні та напрями її розвитку / О.Й. Вівчар, Н.М. Паранька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 183–187.
4. Гринько Т.В. Сутність інноваційної активності підприємства та її оцінка / Т.В. Гринько, Г.В. Єрмакова // БізнесІнформ. – 2011. – С. 62–64.
5. Кавтиш О. П. Методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства / О. П. Кавтиш, Н. П. Круш // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2011. – Вип. 7. – С. 91–96.
6. Струніна Л.В. Структурні особливості розвитку інноваційної активності українських підприємств / Л.В.Струніна, В.В. Струнін // Наукові праці НУХТ. – 2014. – Том 20. – С. 76.
7. Стадник В. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – Київ : Академвидав, 2006. – 464 с.
8. Шумпетер Й. Теория экономического развития / И. Шумпетр. – М. : Прогресс, 1982. – 314 с.

References

1. Law of Ukraine "On Innovation" of July 4, 2002 № 40-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Scientific and innovative activity of Ukraine in 2019: stat. zb. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2019. P. 108. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_nauka_2018.pdf
3. Shepherd O.Y. Innovative activity in Ukraine and directions of its development / O. Y. Vivchar, N. M Paranka // Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine. - 2011. - P. 183-187.
4. Grinko T.V. The essence of innovative activity of the enterprise and its evaluation / T.V. Grinko, G.V. Yermakova // BusinessInform. - 2011. - P. 62-64
5. Kavtysh O.P. Methodical approaches to assessing the innovative potential of the enterprise / O.P. Kavtysh, N.P. Krush // Modern problems of economics and entrepreneurship. - 2011. - Vol. 7. - P. 91-96.
6. Strunina L.V. Structural features of development of innovative activity of Ukrainian enterprises / L.V. Strunina, V.V. Strunin // Scientific works of NUHT. - 2014. - Volume 20. - P. 76
7. Stadnyk V.V. Innovation Management: textbook. manual / V.V. Stadnik, M.A. Jochna. - Kyiv: Akademvydav, 2006. - 464 p.
8. Schumpeter I. Theory of economic development / I. Schumpeter. - M.: Progress, 1982. - 314 p.

Надійшла / Paper received: 22.07.2020

Надрукована / Paper Printed : 30.09.2020